

CELAL SAHİR EROZAN

Prof. Dr. Nesrin KARACA

Edebiyât-ı Cedîde olarak da bilinen Servet-i Fünûn topluluğunun en genç üyesi, “aşk ve kadın şairi” olarak tanınan Celal Sahir, 1883-1935 yıllarını içine alan 52 yıllık ömründe, Osmanlı İmparatorluğu’ndan Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ne geçiş sürecinin bütün aşamalarını yaşamış, pek çok siyasi, sosyal hareket ve oluşumun içinde yer almış bir kişiliktir.

29 Eylül 1883’te İstanbul’da dünyaya gelmiş olan Celal Sahir’in babası, Yemen Vali ve Kumandanlığı gibi idarî görevlerde bulunmuş İsmail Hakkı Paşa, annesi edebiyata olan ilgisi ve sosyal konumuyla dikkat çeken Fehime Nüzhet Hanım’dır. Klasik edebiyat tarzında şarkılar ve gazeller yazmış, Bir Zâlimin Encâmı ve Adâlet Yerini Buldu adlarını verdiği yayınlanmış iki tiyatro eseri bulunan Fehime Nüzhet Hanım, II. Meşrutiyet’in ilan edilmesinden sonra Balkan ve Birinci Dünya Savaşı sürecinde verdiği nutuklarla öne çıkmıştır.

Evliliği uzun sürmeyen Fehime Nüzhet Hanım oğlunu da alarak Yemen’den İstanbul’a döndüğünde Şemsü’l Mekâtîp’te ilköğretime başlayan Celal Sahir’in eğitim hayatı Nümûne-i Terakki, Davut Paşa Deniz Rüştiyesi ve Vefa İdadisi’nde devam etmiştir. Özellikle Nümûne-i Terakki mektebinde eğitim görürken kendisine “şair çocuk” denmesi, Celal Sahir’in şiirle olan münasebetinin küçük yaşlardan itibaren başladığını gösterir. Çocuk sayılabilecek bir yaşta beri edebiyata ve şiire olan ilgisi hemen fark edilen Celal Sahir, Yıldız Sarayı’nın da ilgisini çekmiş, Sultan Abdülhamit tarafından kabul edilmiş ve kendisine “liyakat nişanı” verilmiştir.

Faik Ali Ozansoy’un kullandığı “Zahir” adına benzeterek “Sahir” adını almış, bir dönem “Hakkı Naşir, Ahmet Celal, Şarik, Velhan, Hikmet Celal, Uyanık” takma adlarıyla şiirler yazmış olan Celal Sahir, Vefa İdadisi’ni bitirdikten sonra başladığı hukuk bölümünü yarıda bırakmıştır. 1903 senesinde Hariciye Nezareti’nde memurluğa başlamış ve 1904

yılında ilk evliliğini Halet Hanım’la yapmış, bu evlilikten Nüzhet Sabit, Nüveyre, Meliha ve Rukiye Berrin adlarında dört çocuk dünyaya gelmiştir. Kızı Meliha’yı çok küçük bir yaşta kaybeden şair, Siyah Kitap adlı eserinin sonunda kızının ölümünden duyduğu derin üzüntüyle altı şiir kaleme almıştır. Aile içi huzursuzluklardan dolayı Halet Hanım’dan ayrılan Celal Sahir, Lütfiye Hanım’la evlenmiş, sonrasında bu hanımdan da boşanan şair Aliye veya Atiye adında bir hanımla evlenmiş ve bu evlilikten Türkay ve Yener adında iki erkek çocuk dünyaya gelmiştir.

Sanat hayatı; Edebiyât-ı Cedîde dönemi, Fecr-i Âtî şiirleri, Türkçülük dönemi ve Cumhuriyet sonrası olmak üzere dört evrede değerlendirilebilecek Celal Sahir Erozan’ın poetik evrenini kurmasında küçük yaştan itibaren edebiyat ortamında bulunması etkili olmuştur. Annesi Fehime Nüzhet Hanım’ın da teşvikiyle şiirler kaleme almaya başlayan genç şair Celal Sahir’in asıl gayesi Servet-i Fünûn dergisinin sayfalarında yer almaktır ve bu anlamda yayınlanan ilk şiiri de derginin 455. sayısındaki “Yapayalnız” (18 Kasım 1899) başlığını taşır. 1901’den sonra kapanan Servet-i Fünûn dergisinden ve dağılan topluluktan ayrılan Celal Sahir, böylelikle Servet-i Fünûn hareketinin en genç ismi olmuş (Apaydın, 1987: 62), II. Meşrutiyet’e kadar edebî olarak suskun bir döneme girerek Çocuk Bahçesi dergisinde yayınlanan birkaç şiiri dışında herhangi bir süreli yayında yer almamış, 1909 yılında bir beyanname ile edebiyat dünyamıza giren Fecr-i Âtî hareketinin öncülerinde biri olmuş, çok geçmeden bu topluluğunun başkanı olmuştur. Servet-i Fünûn dergisini Fecr-i Âtî’nin yayın organlarından biri haline getirmiş ve derginin idaresini üzerine almıştır. Bu faaliyet çok kısa sürmüş, Fecr-i Âtî topluluğu dağılmış, Celal Sahir de yeni yeni filizlenen Milli Edebiyat hareketiyle ilgilenmeye başlamıştır. 1909’da Servet-i Fünûn’da “Lisanımız” adıyla seri olarak çıkan üç makalesinde de dilde sadeleşmenin gerekliliğini işleyerek Mehmet Emin Yurdakul’u savunmuş, bu tutumuyla, 1910’da Selanik’te başlayan Yeni Lisan hareketinin İstanbul’daki ilk savunucularından olmuştur.

Celal Sahir’in yayın ve edebiyat hayatında Türkçülük fikri önemli bir yer tutmaktadır. Önce

kültürel alanda başlayan, Balkan Harbi sonrasında da siyasî arenada kendine sağlam bir yer edinen Türkçülük akımı pek çok isimle birlikte Celal Sahir'i de etkilemiş, kısa sürede Türkçü dernek ve yayınları idare eden, yazılar yazan bu akımın dinamik isimlerinden biri olmuştur. Hemen hemen bütün Türkçü dergilerin içinde bulunmuş, yayın faaliyetlerini yürütmüş olan Celal Sahir'in yayıncılığını takip etmek, bir anlamda Türkçü yayınları takip etmek demektir. İttihat ve Terakki iktidarının sonlarında ticarete atılarak gıda toptancılığını denemiş olan şair, özellikle Milli Edebiyat hareketinden sonra Türkçülük akımının kültürel anlamda yayılması konusunda yayıncılık faaliyetlerine girişmiş, Türk Derneği ve Türk Yurdu dergilerine yazılar yazmıştır. 1928'de seçildiği Zonguldak milletvekili olarak iki dönem TBMM'de bulunmanın dışında herhangi bir şekilde siyasi oluşumlarda görev almayan Celal Sahir, Falih Rıfkı'nın da tavsiyesiyle Atatürk'ün yakın çevresinde yer almış, düzenlediği şiir ve edebiyat sohbetlerinin vazgeçilmez siması olmuştur.

Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âti dönemlerinde tipik bir "Servet-i Fünûn şairi", Millî Edebiyat döneminde "Türkçü", Cumhuriyet yıllarında ise "Kemalist" bir kimlik kazanmış, inkılabın ve dilin sadeleşmesinin taraftarı olmuş Celal Sahir'in bu hareketliği ve değişime açık yanını, hayatında olduğu kadar edebî kişiliğinde de gözlemek mümkündür.

Doğrudan siyaset yapmamakla birlikte eğitim ve kültür alanında çaba harcamış, bir yandan da halkı eğitmek için çalışmış olan Celal Sahir'in idare ettiği dergiler, devrindeki diğer bazı yayınlar gibi, edebî, sosyal ve eğitici vasıflar taşımakta, sadece kadının değil, topyekûn bir eğitim seferberliğine başlamak, yenilenmek ve ilerlemek yönünde özellikler göstermektedir.

Kendi nesli içinde son derece hareketli, değişime ve yeniliklere açık, mizacının da etkisiyle yeni oluşum ve açılımların içinde yer almış olan Celal Sahir, şair ve yazarlığının dışında eleştirmen, dernekçi, yayıncı, iş adamı, siyaset ve devlet adamı olarak oldukça ilginç bir kişiliktir. Bir "prototip" diyebileceğimiz Celal Sahir Erozan, döneminin öncü kadınlarından olan Fehime Nüzhet Hanım'ın oğlu,

Cumhuriyet gazetesinin sahiplerinden Berin Nadi'in babası olması bakımından da bu nitelermeye uygun bir portreye sahiptir.

Arap harflerinin bırakılıp Latin alfabesinin kabulüyle sonuçlanan Harf Devrimi'nden (1 Kasım 1928) önce bir araya gelen Dil Komisyonu'nun üyelerinden olan Celâl Sahir'in; İsmet İnönü, Hakkı Tarık Us, Halit Ziya Uşaklıgil, Ruşen Eşref Üneydin, Falih Rıfkı Atay gibi isimlerle yer aldığı bu komisyon, Türkçenin dil bilgisi kurallarını milletin lisan ve edebiyat zevkine uygun olarak düzenlemeyi esas almıştır. Celal Sahir ise 1928 seçimlerinde Zonguldak mebusu olarak seçilmiş ve kurucuları arasında bulunduğu Türk Dil Kurumu'nun çalışmalarında ve kurultaylarında hep bu sıfatla yer almıştır.

Celal Sahir, 1933 yılında küçük yaştan itibaren kişiliğinin bir parçası haline gelen verem hastalığına yakalanmış ve Atatürk'ün yönlendirmeleriyle Viyana'da tedavi görmesine rağmen bu hastalık sonradan akciğer kanserine dönüşmüştür. 16 Kasım 1935'te İstanbul'da 52 yaşındayken vefat eden şair, Bakırköy Mezarlığı'na ve annesinin yanı başına defnedilmiştir.

Yakın arkadaşlarından Ahmet İhsan Tokgöz'ün Ülkü Mecmuası'nda yayımlanan bir yazısında Celal Sahir'in bireysel ve toplumsal portresi adeta özetlenmiş gibidir: "1908 İnkılabı'nda Celal Sahir'i, hürriyet aşkıyla çırpınanların önünde tam idealist olarak buluruz. Bu tarihte, Celal Sahir, Servet-i Fünun'da daha iyi kökleşti; çünkü Edebiyat-ı Cedîde 1908 İnkılâbı'ndan önce 1901'de uğradığımız saray tekmesiyle Servet-i Fünûn'un sahibi mahkemelerde sürünmüş ve gazete edebiyatı, şiiri bırakmak mecburiyetinde kalmıştı. Celal Sahir de Edebiyat-ı Cedîdeciler gibi bir köşede büzülmüş ve bekliyordu. 1908 inkılabı, Celal Sahir'i en ateşli yazarı yaptı; 1908'in 23 Temmuz İnkılabı, Babıali Yokuşu'nu, bütün İstanbul'u politikacı yapmıştı. Herkes baskı altından fırlamış, gezici, bağırıcı ve söylevci olmuştu. Mantar gibi her gün gazete çıkıyordu, eline kalemi alan muharrir olmuştu. Böyle karmakarışık süren ve bütün gizli hırsları üfleyip coşturan bulanık aylarda, Temmuzdan 1909 Mart'ına kadarki günlerde Celal Sahir bu kirli patırtıya karışmak istememiştir."

Eserleri:

Celal Sahir'in Servet-i Fünûn çizgisinde başladığı şiirlerinin büyük çoğunluğunu Servet-i Fünûn ve daha sonra gelen Fecr-i Âtî'nin anlayışı çerçevesinde yazmış ve yayınlamıştır. 1898 ve 1909 yılları arasında yayınladığı şiirleri 1909'da yayınlanan Beyaz Gölgele ve Buhran adını verdiği iki ayrı şiir kitabından toplamış olan Celal Sahir, daha çok 1910-1912 arasında yazdığı şiirlerini ise 1912'de Siyah Kitap'ta bir araya getirmiştir. Şairin 1919'da yapılan son Osmanlı Mebusan Meclisi seçimleri için ironik bir eleştiri bağlamında, teklif ettiği altı mebus adayını tanıttığı eseri ise 1919'daki İstanbul İçin Mebus Namzetlerim'dir. Şair, dergideki şiirleri dışında müstakil olarak yayınladığı ilk eseri olan Kardeş Sesi'nde (1908) II. Meşrutiyet'in getirdiği hürriyet ortamını coşkulu bir üslupla anlatmıştır. Celal Sahir'in kitaplarına girmeyen yüzü aşkın şiiri çeşitli dergi ve mecmua sayfalarında kalmıştır. Bununla birlikte günlük ve siyasi hayatın etkilerinden sıyrılmayarak önceki bireysel şiirlerinin aksine az da olsa toplumsal, eleştirel ve siyasal içerikli şiirler yazdığı görülen Celal Sahir'in Türk fikir ve yayın hayatındaki önemini Bilge Ercilasun şöyle özetlemektedir: "Celal Sahir 1908'den itibaren devrinin edebî, sosyal ve siyasî meselesinin içindedir. Devrine intibak kabiliyeti fazla olan yazarı daima hareket hâlinde görmekteyiz. O, hassas mizacının yanında aktif ve pratik bir zihniyete sahiptir. O, ne Ziya Gökalp ve Ömer Seyfettin gibi bir yol açıcı ne de Tefik Fikret ve Yahya Kemal gibi büyük bir sanatkârdır. Hayatı onun bir uygulayıcı olduğunu gösteriyor. Enerjisi ve çalışkanlığı ile Türk edebiyat ve siyaset hayatında ortaya atılan akım ve inkılâpların yayılmasında ve benimsenmesinde etkili olduğu söylenebilir."

Beyaz Gölgele

Edebiyatı Cedide Kütüphanesi'nin 13. kitabı olarak 1325/1909'da basılmıştır. İçinde yer aldığı iki edebî hareketin etkilerini yansıtan bu ilk eser, "Mütâlî'lerime" adlı mensur bir önsöz ile başlar. Farklı yaş gruplarına ve hayatı farklı şekillerde algılayan değişik ruhî haller içinde bulunan insanlara seslenen Celal Sahir, şiirlerinin nasıl ve hangi zamanlarda okunacağına dair adeta bir yöntem öner-

miştir. Eserde "Beyaz Gölgele" adlı bir, "Leyâl-i Sahiriyet" başlıklı on iki, "Hediye-i Bidar" başlıklı üç, "Gözler" başlıklı üç, "Onlara" başlıklı ve her biri ithaf mahiyetinde olan yedi, "Sarı-Eflatun-Siyah" başlıklı iki ve muhtelif isimler taşıyan altmış beş şiirle toplam doksan üç şiir vardır. Bunların büyük kısmı Servet-i Fünûn olmak üzere İrtika, Malûmât, Musavver Fen ve Edeb, Pul ve Lisan gibi dergilerde yayımlanmıştır.

Buhran

Celal Sahir'in ikinci kitabı, 1909 yılında yayınlanan Buhran'da ise toplam otuz sekiz şiir vardır. Bu şiirlerden altı tanesi manzum, otuz iki tanesi mensur şiir tarzındadır. Eserde "Ölüm Düşünceleri", "Buhran", "Asabi Gölgele", "Sarı Eflatun Siyah", "Mevâlid-i Hicrân", "Mazi Gölgeleleri" olmak üzere altı bölüm vardır ve Edebiyat-ı Cedide kütüphanesinin on dokuzuncu kitabı olarak yayımlanmıştır.

Siyah Kitap

Edebiyat-ı Cedide Kütüphanesi'nin 27. kitabı olarak 1912'de yayınlanan Siyah Kitap Celal Sahir'in üçüncü ve son kitabı olarak 1898-1910 yılları arasında yazılan Fecr-i Âtî devrine ait şiir ve mensur şiirleri ihtiva eder. Kitapta otuz yedi manzum, on mensur olmak üzere toplamda kırk yedi şiiri arasında; Meşrutiyet'le ilgili olarak "Bir Hikâye" ve basın şehidi arkadaşı Ahmet Samim'e ithaf ettiği "Feryad" gibi sosyal içerikli söyleyişleri de vardır.

Celal Sahir, sonrasında yazdığı şiirleri bir araya getirmemiş, bunlar dönem gazete ve dergilerinin sayfalarında kalmıştır.

İstanbul İçin Me'bus Namzedlerim

Celal Sahir'in "Hakkı Naşir" takma adıyla 1919'da yayınladığı küçük bir cep risalesi boyutundaki eseri "Dibace" başlığını taşıyan bir mukaddime ile başlar. Son Osmanlı Meclis-i Mebûsanı üzerine mizahi bir üslupla temellendirilen bu mensur önsözde, İstanbul için on bir mebus seçileceğini, bu bağlamda kendisinin layık gördüğü altı adayın şahsiyetlerini ortaya koymaya çalışacağını söyleyen

şair, ince ironilerle örülü ağır hicivlerde bulunur. Bu isimler arasında Cenab Şehabeddin, Ali Kemal, Celal Nuri ve Rıza Tevfik gibi edebi kişilikler de bulunmaktadır. Şekil olarak klasik tarz anlatımlar eşliğinde açık ve çarpıcı bir tavır sergileyen şair, överek yerme-yererken göklere çıkarma tekniğini kullanarak mizahi yönden farklı bir söyleyiş ortaya koymuştur.

Kardeş Sesi

Kaynaklarda pek rastlanılmayan bu eser, II. Meşrutiyet'in ilanı üzerine yazılmış bir risale özelliği gösterir. Kardeş Sesi, kronolojik anlamda Meşrutiyet'in ilanından bir gün sonra (25 Temmuz 1908) yazılıp-yayınlanmış olup, Celal Sahir'in de basılan ilk eserinin bu olduğu söylenebilir. Şairin "Büyük Millete ve Sevgili Padişaha" ithafıyla başlayan on üç bentten oluşan tek şiir formatındaki bu risalede, II. Meşrutiyet'in getirdiği özgürlük ve refah ortamı büyük bir coşkuyla anlatılır. Kardeş Sesi'nde, İstibdat döneminden nefretle bahsederken, artık bireysel özgürlüklerin yaygınlaştığını, eşitliğin toplumsal hayatta temel şart olduğunu ve padişahın, gücünü halktan aldığını dile getiren şair, 1912 yılından sonra gelişen, içinde yer aldığı sosyo-kültürel olayların da etkisiyle Türkçü-milliyetçi şiirler kaleme almış, vatan temalı şiirlerinde coşkun ve hamasî bir tavır takınmıştır.

Diğer Eserleri

Celal Sahir, çocukların kültür ve ahlak değerlerini idrak edebilmesine yönelik olarak Mehmet Asım'la birlikte Müntehâb Çocuk Şiirleri adında bir antoloji yayınlamıştır. Üç ciltten oluşan bu derleme çalışmasında çocukların vatan, din, insan, aile gibi kavramları öğrenmeleri, içselleştirmeleri ve manevi dünyalarında temellendirmeleri amaçlanmıştır.

Eğitime yönelik bir diğer çalışma olan Kıraat-ı Edebiyye ise Celal Sahir'in Mehmet Fuat Köprülü ile beraber hazırladığı ve ortaokulların 1., 2. ve 3. Sınıflarında okutulmak üzere tasarlanmış bir ders kitabıdır. Eserde; Tevfik Fikret, Namık Kemal, Hüseyin Cahit gibi isimlerin yanında Tolstoy, Rousseau ve Victor Hugo gibi Batılı yazarların eserlerin-

den tercüme edilmiş metinlere de yer verilmiştir.

Celal Sahir, Eugene Brioux'den Simon ve Ceza adında iki tiyatro eseri çevirmiştir. Bunların yanında Uçurum, Nâkâmın Metrûkâtı, Kıyl ü Kâl, Toprak, Seyhun, Masum Katil, Mesail-i Bedia ve Ahlakiyye, Darılmaca Yok, Aşk Ölmez gibi eserler kendisiyle ilişkilendirilmesine rağmen bunların asıl metinlerine ulaşılammıştır.

Eserlerinde İşlenen Temalar

Şiir ve edebiyat serüveni oldukça ilginç seyreden, ilk dönemde edindiği, "şair-i nisa", "feminist şair", "aşk ve kadın şairi" gibi nitelemeleri hayatı boyunca taşımış ve "Bütün hayatımı onlar verir de ben yaşarım. Kadınlar olmasa öksüz kalırdı eş'arım" söylemiyle özdeşleşmiş bir isim olan Celal Sahir'in şiirlerinin başlıca teması kadınlar olmuştur. Demet, Süs, Mehasin adlı kadın dergilerinde yer alan birçok yazısında kadın haklarını savunmuş ancak bu hakların bazı kural ve şartlar altında toplumsal yapımızı sarsıntıya uğratmayacak şekilde elde edilmesini istemiştir. Serveti Fünûn estetiğinden beslenen, mizacı, yaşadığı dönemin sosyo-kültürel atmosferi ve etkileşimlerin yansımalarıyla zengin temalar etrafında çeşitlenen Celal Sahir'in şiirlerinde en çok dikkat çeken aşk ve kadın temasıdır. Onun dünyasında kadının bazen sıkıntı ve bunalım bazen de kurtuluş vesilesi olarak ilham ettiği duygu aşktır. Dünyanın ve hayat galesinin manevî saldırıları karşısında aşkın merhametli tarafına sığınan şairin şiirlerinde ölüm teması da korkulan, kaçınılan, yakınlarının kaybından duyduğu büyük ıstırap şeklinde işleyen şair, arkadaşı gazeteci Ahmet Samim'in ölümünden duyduğu büyük üzüntüyü, Siyah Kitap'taki "Feryad" bölümünde dile getirmiş, onu vatanın mazlum evladı olarak tasvir etmiştir.

Celal Sahir, tema olarak kullandığı "şiir" etrafında daha çok kendi poetik anlayışını izah eden ifadeler kullanmış, kavramsallaştırdığı bu tarz şiirlerde kendi sanat anlayışını betimlemiştir.

Onun şiir dünyasındaki "aile" teması, yaşadığı iyi veya kötü hatıraların tezahürü olarak ortaya çıkmıştır. Bu şiirlerin temel noktası, şairin annesi, babası ve çocuklarının ölümünden duyduğu ıstırap-

tır ve çocuklar, dünyanın çirkinliklerinden, kirlereinden insanı temizleyen yegâne varlıklardır. Celal Sahir, böylece çocuğu merkeze aldığı şiirlerinde şefkat, sevgi dolu, yer yer öğretici baba vasfı sergileyen bir tutum içindedir.

Celal Sahir'in şiirlerinde hayal ve gerçeğin çatışmasından doğan iç huzursuzluk, gerçeklerden kaçış ve derin hayallere sığınma vardır. Yalnızlık teması da baskındır ama ruhundaki fırtınaları dindiren tek teselli meçhul sevgilisinin varlığıdır...

Tabiat unsuru da önemli bir tema olarak zihninde oluşturduğu kurguların penceresinden tasvir edilir ki, şairin tabiata yakıştırdığı en önemli özellik, sessizliktir. Bunalım ve sıkıntıdan, hayallere, rüyalara kaçışla rahatlama, gece ve akşam vakitleri, şairin tabiatı en billur şekilde algıladığı zamanlardır ve tabiatın bütün unsurları uykuya dalar ve hayal gücünü tetikleyerek duygulanmaları zenginleştirirler.

Çanakkale Cephesine Giden Edebi Heyet İçinde Celal Sahir

Millî Edebiyat dönemi sürecindeki şiir ve yazılarında; tarih, vatan, Türklük, kavim, anayurt, Turan, kardeşlik, bayrak, millî felaketler gibi konu ve temaları işleyen Celal Sahir, Çanakkale Savaşları devam ederken, cepheye gözlem ve moral hizmetleri için görevlendirilen ziyaretçi edebiyat ve sanat heyeti arasında yer alan isimlerden biridir.

Nitekim; 1915 Senesi Haziran'ında Karargâh-ı Umumi İstihbarat Şubesi Müdürlüğünden yirmi, otuz civarında şair ve sanatkâr bir davetiye alırlar. Bu davetiyede, edebiyatçı ve sanatkârların Çanakkale harp sahalarını ziyaret ederek izlenimlerini, gözlem ve harbin kendilerinde uyandırdığı duyguları halka ve gelecek nesillere aktarmaları teklif edilmiştir. Davet yazısı kendisine ulaşan on yedi kadar kişi Çanakkale Cephesine gitmek üzere hazırlıklarını tamamlar. Heyet, 11 Temmuz 1915 Pazar günü Sirkeci garında toplanır ve cepheye hareket eder. Bir binbaşı, bir yüzbaşı ve sıhhi ihtiyaçları karşılamak üzere de bir doktor kafileye eşlik eder. Heyetin ziyareti gidiş dönüş hariç on gün sürer. Çanakkale Cephesini görmek üzere davet edilen sanat-

çılardan kimi resmî işleri dolayısıyla, bir kısmı da seyahatteki yorgunluğu ve tehlikeyi düşünmeleri nedeniyle son anda seyahatten vazgeçmişlerdir. Davet edilenler arasında Tefvîk Fikret de vardır ve fakat o da hastalığı dolayısıyla bu geziye katılamamıştır.

Heyetin katılımcılarından Celal Sahir; Çanakkale izlenimlerini "Ordunun Duası" adıyla, 30 Temmuz 1331/12 Ağustos 1915 tarihli Türk Yurdu mecmuasının 11'inci sayısında ve baş sayfasından yayımlanan şiiriyle yansıtır. Şiirin sonunda, şairi tarafından konulmuş "Temmuz 1331/Temmuz-Ağustos 1915" tarihi yer alır. Üç dörtlükten oluşan "Ordunun Duası" şiiri, vatanî hislerin yükseldiği, millî romantik duyuşun her mısrada kendini hissettirdiği bir manzumedir. Şiirin özellikle ilk dörtlüğü Tanrı'ya yakarışla başlar ve şöyledir:

Ulu Tanrı'm, ay yıldızlı al bayrağın
Gölgesi hiç üstümüzden eksilmesin;
Düşmanların göz diktiği bu toprağın
Ana kalbi bizim için vursun; âmîn.

Ulu Tanrı'm, esir olan güzel Tûran
Daha kaç yıl hâkânına hasret çeksin?
Sen nasîb et, altın ordu, elde Kur'an,
Otağını Kut Dağı'nda kursun; âmîn.

Ulu Tanrı'm, bak önünde dize geldik,
Vatan için can vermeğe ettik yemin;
Biz vaktiyle üç dünyayı sarsan eldik,
Kolumuzda o güç yine dursun; âmîn.

Celal Sahir Erozan literatürüne katılan yeni bir bilgi, onun döneminin atmosferindeki konumunun bir başka boyutunu ortaya koyar niteliktedir:

18 Temmuz 1921 gecesi Beyoğlu'nda Pera Palas Oteli önünde Taşnak üyesi Misak Torlakyan tarafından suikast ile katledilen Azerbaycan Cumhuriyeti devlet adamı Behbud Han Cevanşir'in mezar taşında Celal Sahir'in aşağıdaki şiiri yer almaktadır.

"Karanlıktan cüret aldı bir sırtlan,
Onun pençesinde can verdi bir şir
Bir yığın kemiktir toprakta kalan,
Cennete yükseldi Behbut Han Cevanşir

Yolcu bu gördüğün bir makber değil,
Zulme zebun olan Hakk'ın heykeli.
Geçme dur önünde hürmetle eğil,

Lanetle an Hakk'a saldıran eli.

Asla uyumasın beyninde kinin,
Mukaddes borcundur intikam almak.
İstersen yaşasın milletin dinin,
Nur ol, zulmeti boğ; nur ol, zulmeti yak!”
Celal Sahir Erozan
(12 Zilkade 1339 (Hicri) / 18 Temmuz 1337
(Rumi)/ 18 Temmuz 1921)

Kaynakça

Balcı, Sezai Eraslan ve Alperay Selcan. “Mütareke İstanbul’unda Bir Siyasi Cinayet: Karabağlı Behbud Han Cevanşir’in Şehit Edilmesi ve Torlakyan Davası”. *Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 2021, sayı: 7(1); 18-33.

Dinçer, Fatih. “İbrahim Alaeddin’in Çanakkale Cephesi Seyahatinden Mülhem Çanakkale İzleri’nde Türk Portresi”. *Tübar*. 2022-Güz; 29-46.

Ercilasun, Bilge. “Celal Sahir Erozan”. *Başlangıçtan Günümüze Kadar Büyük Türk Klasikleri Tarih, Antoloji, Ansiklopedi*. C.10, İstanbul, 1990, s.151-153.

Geçer, Genç Osman. “Türk Ediplerin Çanakkale Cephesini Ziyareti ve Yansımaları”. *Türkbilig*. 2016, sayı: 31; 189-204.

Gövsa, İbrahim Alaeddin. *Çanakkale İzleri*. Ankara: AKMB Yayınları, 1989.

Kandemir, Mehmet Doruk. Celal Sahir Erozan’ın Şiirleri: Çeviri Yazı ve Tematik İnceleme, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin Temmuz-2020

Kanter, Beyhan. “Fehime Nüzhet’in Tiyatro Eserlerinde Meşrutiyet Dönemine Yönelik Siyasî ve Sosyal Vurgular”. *Erdem*. 2015, sayı: 68; 51-64.

Karaca, Tağızade Nesrin. *Celal Sahir Erozan*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1992.

Karaca, Tağızade Nesrin. (1998). “Celal Sahir Erozan’ın Bilinmeyen İlk Eseri: Kardeş Sesi”. *Türk Dili*. 1998, sayı: 558; 575-579.

Karaca, Nesrin. “Türk Kadınının Düşünce, Yazma ve Eylem Birikiminde Öncü İsimlerden: Fehime Nüzhet Hanım”. *Prof. Dr. Pervin Çapan Armağanı*. Ed. Nagehan Uçan Eke ve Nilüfer Tanç, 2021; 498-527.

Sahir, Celal. “Ordunun Duası”. *Türk Yurdu*. Y. 4, C. 8, 30 Temmuz 1331, sayı:11; 185-186.

Yıldız, Sevinç. “*Celal Sahir Erozan’ın Dergiciliği ve Kitap Dergileri I-VIII Üzerine Bir İnceleme*”. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), T.C. Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Sivas 2010.

Yücebaş, Hilmi. *Yedi Şairden Hatıralar*. İstanbul: Leyla Mecnun Yayıncılık, 2004.

Atıf

Karaca, Nesrin. “*Celal Sahir Erozan*”, Çanakkale Savaşları Ansiklopedisi, Ed. Murat Karataş, İstanbul: Çanakkale Savaşları Enstitüsü Yayını (ISBN: 978-605-80897-7-8), 2024.

Nesrin Karaca, “*Celal Sahir Erozan*”, *Çanakkale Savaşları Ansiklopedisi*, Ed. Murat Karataş, Çanakkale Savaşları Enstitüsü Yayını (ISBN: 978-605-80897-7-8), İstanbul 2024.